

ПЕРЕКЛАД АНГЛІЙСЬКИХ АВІАЦІЙНИХ ТЕРМІНІВ-СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ З КОНКАТЕНАЦІЙНИМИ СКЛАДНИКАМИ

Розробка принципів і прийомів перекладу науково-технічної літератури передбачає розв'язання загальнотеоретичних і конкретних проблем перекладу галузевої термінології. У працях, присвячених перекладу авіаційної термінології, розглядаються питання пошуку відповідностей між термінологічним словосполученням у мові оригіналу і мові перекладу, відтворення морфосинтаксичної структури багатокomпонентних термінів, лінгвокогнітивного моделювання процесу перекладу термінів (А.Г. Гудманян, Г.Г. Єнчева, В.І. Карабан, Г.В. Межжеріна, Г.Г. Фесенко). Знання особливостей термінотворення в англійській та українській мовах актуальне не тільки для професійного перекладача, а й для студента. Паралельне використання іноземними студентами української та англійської навчальної і наукової літератури з авіаційних спеціальностей (у НАУ це насамперед стосується «Англомовного проекту») зумовлює необхідність знання основних закономірностей перекладу авіаційних термінів.

Термінологічні словосполучення в англійських науково-технічних текстах відзначаються різноманітністю структурних типів, серед яких є такі, що не мають аналогів в терміносистемі української мови. Зокрема, специфічний сектор англійської терміносистеми представлений термінологічними словосполученнями, в яких один із складників – композит конкатенаційного типу. Окрему групу утворюють композити, в яких з'єднувальним компонентом виступають службові частини мови. Вид конкатенації, при якому зчеплення конститuentів складного слова відбувається за допомогою службових частин мови, є характерним як для англійського словоскладання в цілому, так і для словоскладання у сфері термінології. Аналіз англійських авіаційних термінів, виявлених шляхом суцільної вибірки з відповідних словників та оригінальних текстів, показав, що в авіаційній терміносистемі у функції лінійного зчеплення компонентів засвідчені прийменники *to, by, in, off, of*, частка *no*, сполучник *and*,

артикуль *the*. Рідко функціонуючи як автономні лексичні одиниці (напр., *fly-by-wire*), авіаційні конкатенаційні терміни такого типу звичайно є складниками термінологічних словосполучень (***Fly-by-Light** control systems offer inherent resistance to the new generation more hostile military environments*. – ІЖТАЕ, 2013, Vol.3, №12, 60). Виявлено, що авіаційні конкатенаційні терміни можуть бути складені з двох (*run-off*), трьох (*bank-and-pitch*) операндів та побудовані за такими моделями: «N+prep» (*take-off*), «prep+N» (*in-flight*), «N+prep+N» (*fly-by-light*), «prep+prep» (*on-off*), «prep+article+N» (*off-the-shelf*). З діахронічного погляду ці композити являють собою повні або неповні словосполучення, які зазнали злиття компонентів, при якому формальні структурні зміни призвели до граматичних трансформацій в напрямку появи нової лексичної одиниці із набуттям нею певних категоріальних ознак. На етапі утворення терміна-композита спостерігається співіснування різних за графічним оформленням варіантів (написання через дефіс, бездефісне написання), що, у свою чергу, ускладнює процес ідентифікації терміна та спричиняється до дискусій стосовно категоріальних властивостей службових слів і морфем, семантичних розбіжностей між ними, функціональної тотожності морфем і службового слова, тотожності слова і словосполучення, пошуку закономірностей моделювання складних слів, можливості регулярних перетворень словосполучень певних типів на композити тощо.

Серед термінів-словосполучень, до складу яких входять конкатенаційні терміни, кількість двокомпонентних сполук (*by-pass ratio*) становить 80%, близько 15% репрезентовані трикомпонентними сполуками (*in-flight operational planning*), 5% припадає на чотирикомпонентні (*fly-by-wire flight control systems*) і п'ятикомпонентні (*engine in-flight condition monitoring system*) сполуки. Оскільки значення конкатенаційного терміна не є сумою значень його операндів, перекладач здебільшого вдається до описового перекладу. В українській мові відповідниками до англійських конкатенаційних композитів виступає, як показує матеріал, двокомпонентна (*off-season* – поза сезоном), трикомпонентна (*block-to-time* – повний польотний час) або чотирикомпонентна (*fly-by-light* – світлодістанційна система керування польотом) термінологічна

сполука. Зрідка перекладний відповідник – термін, виражений одним словом (*out-off-trim* – розбалансування).

Отже, переклад українською мовою англійських термінологічних словосполучень з конкатенаційними складниками в переважній більшості випадків вимагає застосування описового перекладу з урахування особливостей спеціалізації формантів, дефінітивних і системних параметрів термінів. Знання іноземними студентами закономірностей англійського та українського термінотворення сприятиме адекватному сприйняттю навчальної і наукової літератури з авіаційних спеціальностей.